

IZRAĒLAS MILITĀRO DARBĪBU GAZAS JOSLĀ KVALIFIKĀCIJA ATBILSTOŠI GENOCĪDA KONVENCIJAI¹

QUALIFICATION OF ISRAEL'S MILITARY ACTIONS IN GAZA STRIP ACCORDING TO THE GENOCIDE CONVENTION

Ādams Vizulis, *Bc. iur.*

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes maģistrants

Summary

After the brutal attack of 7 October 2023 by *Hamas*, Israel has in response conducted a merciless campaign in Gaza Strip with unprecedented destruction and violence targeting mostly civilians. The response has garnered international condemnation including the accusation of genocide. The author of this paper analyses objective and subjective criteria of genocide and finds that there is a reason to conclude that Israel has conducted a genocide in Gaza Strip with a goal of full or partial eradication of Palestinians in Gaza Strip.

Atslēgvārdi: genocīds, Gazas josla, Izraēla, Palestīna

Keywords: genocide, Gaza Strip, Israel, Palestine

Ievads

2023. gada 7. oktobrī palestīniešu teroristiskais grupējums “Hamās”, kas kopš 2007. gada pārvalda Gazas joslu, iebruka Izraēlas teritorijā, nogalinot ap 1200 cilvēku un saņemot gūstā 251 cilvēku.² Pēc šī uzbrukuma Izraēla sāka veikt gaisa uzbrukumus un pilna mēroga sauszemes iebrukumu Gazas joslā, kuru rezultātā līdz 2025. gada martam ir gājuši bojā vismaz 48 000 palestīniešu un ievainoti vēl vairāk nekā 112 000.³ Gazas joslā notiekošo Izraēlas militāro darbību dēļ Dienvidāfrika ir iesniegusi pieteikumu Starptautiskajā tiesā pret Izraēlu par “Konvencijas par genocīda nepieļaušanu un sodīšanu par to” (turpmāk – Genocīda konvencija) pārkāpumu,

¹ Raksta pamatā ir autora bakalaura darbs “Izraēlas militāro darbību kvalifikācija atbilstoši “Konvencijai par genocīda nepieļaušanu un sodīšanu par to””, kas izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē docenta *Dr. iur.* Edmunda Broka vadībā.

² Zanoliti J. “Hamas”: Background, Current Status, and U. S. Policy. Congressional Research Service, 23.10.2024. Pieejams: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF12549> [aplūkots 08.03.2025.]

³ Reported impact snapshot | Gaza Strip (18 March 2025), OCHA. Pieejams: <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-18-march-2025> [aplūkots 24.03.2025.]

apgalvojot, ka Izraēla ir veikusi genocīdu Gazas joslā.⁴ Turpmāk šajā darbā tiks analizēts, vai Izraēla ir veikusi genocīdu Gazas joslā pēc 2023. gada 7. oktobra.

1. Genocīda kā noziedzīga nodarījuma izcelsme un sastāva analīze

Rafaels Lemkins 1944. gadā savā grāmatā “Ass pārvalde okupētajā Eiropā” iekļāva vārdu “genocīds”, apvienojot grieķu vārdu *genos* (kas nozīmē ‘rase vai cilts’) ar latīņu vārdu *cide* (kas nozīmē ‘nogalināšana’). Lemkins genocīdu skaidro kā koordinētu plānu, kas izpaužas kā darbības, kuru mērķis ir iznīcināt būtisku nācijas dzīves pamatu, kā arī kopumā iznīcināt visu cilvēku grupu.⁵

Pēc Otrā pasaules kara Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) Ģenerālā asambleja pieņēma rezolūciju 96 (I), kurā apstiprināja, ka genocīds ir starptautisks noziegums, un izteica vajadzību pēc starptautiskas konvencijas par genocīdu. Genocīda konvencija tika pieņemta 1948. gada 9. decembrī. Konvencijas 1. pants noteic, ka genocīds ir noziegums, kas nozīmē, ka genocīdam ir noziedzīga nodarījuma sastāvs, kas sastāv gan no objektīvajām, gan subjektīvajām pazīmēm, kurām ir jāiestājas, lai būtu noziedzīgs nodarījums.⁶

Objektīvās pazīmes ir noteiktas 2. pantā. Objekts šajā gadījumā būs tādas grupas intereses, kas genocīda gadījumā ir nacionāla, etniska, rasu vai reliģiska grupa, kuras saglabāšanās intereses var tikt aizskartas ar konkrētām konvencijā minētām darbībām, kas veido nozieguma objektīvo pusi. Šīs darbības ir 1) šādas grupas locekļu nogalināšana; 2) nopietnu miesas bojājumu nodarīšana vai garīga kaitējuma radīšana šādas grupas locekļiem; 3) tīša tādu dzīves apstākļu radīšana šādai grupai, kas aprēķināta, lai to pilnīgi vai daļēji fiziski iznīcinātu; 4) pasākumu ieviešana, kuru mērķis ir novērst bērnu dzimšanu šādā grupā; 5) bērnu nodošana spaidu kārtā no vienas grupas otrai.

Subjekts ir noziedzīgā nodarījuma pastrādātājs, kas ir pieskaitāma, fiziska persona, kura ir sasniegusi attiecīgo vecumu, kas starptautiski būtu atzīstams kā 18 gadi. Genocīda subjektīvā puse ir speciāls nodoms pilnībā vai daļēji iznīcināt konkrēto grupu.⁷ Romas starptautiskās krimināltiesas statūtu 30. pants noteic, ka nodoms ir, ja 1) persona vēlas iesaistīties noziedzīga nodarījuma veikšanā; 2) attiecībā uz sekām persona vēlas izraisīt šīs sekas vai apzinās, ka tās iestāsies notikumu normālas attīstības gaitā.

⁴ Application instituting proceedings and request for the indication of provisional measures. ICJ, 29 December 2023, p. 1. Pieejams: <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20231228-app-01-00-en.pdf> [aplūkots 08.03.2025.]

⁵ Lemkin R. Axis Rule in Occupied Europe. Second Edition. Clark, New Jersey: The Lawbook Exchange, Ltd, 2008, p. 79.

⁶ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I–VIII² nodaļa). Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 40. lpp.

⁷ ICTR 02.09.1998. spriedums lietā “The Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu” (lietas Nr. ICTR-96-4-T), para. 498.

2. Situācija pirms 2023. gada 7. oktobra

Mūsu ēras 2. gadsimtā pēc ebreju sacelšanās un apspiešanas romieši pārsauca reģionu par Palestīnu. Nosaukums nācis no senajiem filistiešiem, kas apdzīvoja piekrastes teritorijas kā mūsdienu Gazas joslu. Sākot ar 7. gs., reģiona vēsture ir saistīta ar arābu un islāma pasauli. 16. gs. reģionu iekaroja Osmaņu impērija.⁸ Pirmajā pasaules karā, kad Osmaņu impērija karoja pret Apvienoto Karalisti, tika izdota Balfūra deklarācija, kas izteica britu simpātijas cionistu ambīcijām, kā arī atbalstu ebreju mājvietas izveidei Palestīnā.

19. gs. beigās Teodors Hercls, uzskatot, ka Eiropā esošā antisemitisma dēļ ebreji nevarēs asimilēties, lika pamatus cionismam, kura mērķis bija izveidot ebreju valsti. Kaut domas dalījās, liela daļa cionistu, kā Hercls, Zejevs Jabotinskis un vēlākais Izraēlas premjerministrs Dāvids Ben Gurions, atbalstīja Palestīnas kolonizāciju ar skaidru mērķi nodibināt ebreju valsti un dominēt pār vietējo arābu populāciju.⁹ Liela mēroga migrācija aizsākās 19. gs., pieaugot ar Antantes uzvaru Pirmajā pasaules karā un britu mandātteritorijas izveidošanu Palestīnā.

1947. gada 29. novembrī ANO Ģenerālā asambleja izdeva rezolūciju 181 (II), kurā aicināja pārdalīt Palestīnas mandātteritoriju ebreju un arābu valstīs, lai arī šajā plānā ebreju valstī 40 % populācijas būtu arābi. Britu mandāts oficiāli beidzās 1948. gada 15. maijā, bet pirms tam cionisti veica operāciju "Gimmel" un plānu "Dalet", kas bija vērsts pret arābu palestīniešiem, lai viņus izdzītu no viņu apdzīvotajām teritorijām, izmantojot draudus, fizisku spēku un nodarot dažādu veidu kaitējumu. Rezultātā vairāk nekā 750 000 arābu pameta savas mājas. Deir Jasinā (*Deir Yassin*) cionistu teroristi nogalināja ap 100 palestīniešu.¹⁰

1948. gada 14. maijā tika proklamēta Izraēlas valsts, kuras neatkarības deklarācijā bija arī atsauce uz Herclu un cionismu. Sākās karš starp Izraēlu un tās arābu kaimiņiem, kas noveda pie tā, ka Izraēla iekaroja aptuveni pusi arābu valstij paredzēto teritoriju, atstājot vienīgi Rietumkrastu un Gazas joslu, kuru attiecīgi pārņēma Jordānija un Ēģipte. ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcija 194 (III) noteica, ka bēgļiem ir jāļauj atgriezties un saņemt kompensāciju par nodarīto kaitējumu īpašumam, kaut Izraēla līdz pat mūsdienām nav to pieļāvusi.

⁸ Pappé I. Modern Palestine. Oxford Research Encyclopedia of Asian History, 28 March 2018. Pieejams: <https://oxfordre-com.datubazes.lanet.lv/asianhistory/display/10.1093/acrefore/9780190277727.001.0001/acrefore-9780190277727-e-267?print=pdf> [aplūkots 12.03.2025.]; Origins of the Name "Palestine" and Palestinian Nationalism. Jewish Virtual Library. Pieejams: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/origin-of-quot-palestine-quot> [aplūkots 12.03.2025.]

⁹ Herzl T. The Jewish State, 1896. Pieejams: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/quot-the-jewish-state-quot-theodor-herzl> [aplūkots 14.03.2025.]; Jabotinsky Z. The Iron Wall, Razsviet, 04.11.1923. Pieejams: <https://en.jabotinsky.org/media/9747/the-iron-wall.pdf> [aplūkots 14.03.2025.]; Letter from David Ben-Gurion to his son Amos, written 5 October 1937. Pieejams: <https://www.palestineremembered.com/download/B-G%20LetterTranslation.pdf> [aplūkots 14.03.2025.]

¹⁰ Official Records of the Second session of the General Assembly Supplement No. 11 United Nations Special Committee on Palestine report to the General Assembly. Volume 1, p. 54. Pieejams: <https://digitallibrary.un.org/record/703295?v=pdf> [aplūkots 22.05.2025.]; Khalidi W. Plan Dalet: Master Plan for the Conquest of Palestine. Journal of Palestine Studies. Pieejams: <https://www.palestine-studies.org/sites/default/files/attachments/jps-articles/Plan%20dalet.pdf> [aplūkots 15.03.2025.]; Deir Yassin. Encyclopedia Britannica. Pieejama: <https://www.britannica.com/place/Deir-Yassin> [skatīta 15.03.2025.]; Pappé I. The 1948 Ethnic Cleansing of Palestine. Journal of Palestine Studies, Vol. 36, No. 1, p. 7.

Situācija mainījās 1967. gadā, kad Sešu dienu kara laikā Izraēla okupēja Rietumkrastu (anektējot Austrumjeruzalemi) un Gazas joslu, ko ANO Drošības padome nosodīja¹¹; okupācijas rezultātā 300 000 cilvēku bija spiesti pamest savas mājas.¹² Sākās nelegālo apmetņu veidošana okupētajās teritorijās, bet tā ir pretlikumīga un pārkāpj palestīniešu pašnoteikšanās tiesības.¹³

1964. gadā tika izveidota Palestīnas Atbrīvošanas organizācija, kuras sākotnējais mērķis bija Izraēlas iznīcināšana un vienas valsts risinājums, bet pēc Oslo vienošanās 1993. gadā tā atzina Izraēlu un Izraēla atzina to par palestīniešu pārstāvi okupētajās teritorijās.¹⁴ 1987.–1993. un 2000.–2005. gadā notika tā saucamās intifadas, kas bija liela mēroga palestīniešu sacelšanās, kuru laikā tika nogalināti vairāki tūkstoši palestīniešu un parādījās grupējums “Hamās”, iegūstot svarīgu lomu Palestīnā, uzvarot vēlēšanās 2006. gadā un pārņemot pilnu kontroli pār Gazas joslu 2007. gadā.¹⁵

Kaut arī Izraēla atsauc kolonistus no Gazas joslas 2005. gadā, tā turpināja turēt teritoriju jūras un gaisa blokādē. Izraēla Gazas joslā veica vairākus gaisa un sauszemes uzbrukumus līdz 2023. gada 7. oktobrim, divi lielākie notika 2014. un 2021. gadā. To laikā tika nogalināti aptuveni 2200 palestīniešu, ievainoti ap 13 200, kā arī tika iznīcinātas tūkstošiem ēku.¹⁶

3. Izraēlas militāro darbību vērtējums pēc 2023. gada 7. oktobra

“Hamās” 2023. gada 7. oktobra uzbrukumā nogalināja ap 1200 un gūstā saņēma ap 250 izraēliešu un ārzemnieku.¹⁷ Izraēla atbēdībā sāka šaut raķetes uz Gazas joslu, kas nogalināja vairāk nekā simt palestīniešu. Izraēlas premjerministrs Benjamins

¹¹ UN Security Council Resolution 242 (1967); UN GA Resolution 2253 (ES-V). Measures taken by Israel to change the status of the City of Jerusalem; UN Security Council Resolution 478 (1980).

¹² Report of the Commissioner-General of UNRWA, 1 July 1966–30 June 1967, UN Doc. A/6713, para. 1. Pieejams: <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-198325/> [aplūkots 16.03.2025.]

¹³ ANO ST 19.07.2024. spriedums lietā “Legal Consequences arising from the Policies and Practices of Israel in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem”.

¹⁴ Palestine Liberation Organization. Encyclopedia Britannica. Pieejams: <https://www.britannica.com/topic/Palestine-Liberation-Organization> [aplūkots 16.03.2025.]; Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements, 13 September 1993 (Oslo I Accord); Israel–Palestine Liberation Organization letters of recognition. Pieejams: https://en.wikipedia.org/wiki/Israel%E2%80%93Palestine_Liberation_Organization_letters_of_recognition [aplūkots 18.03.2025.]

¹⁵ Nijim M. Genocide in Palestine: Gaza as a case study. The International Journal of Human Rights, 21.04.2022., p. 176; Fatalities in the first Intifada. B'Tselem – The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories. Pieejams: https://www.btselem.org/statistics/first_intifada_tables [aplūkots 18.03.2025.]; Fatalities since the outbreak of the second intifada and until operation “Cast Lead”. B'Tselem – The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories. Pieejams: https://archive.ph/20130414103627/http://old.btselem.org/statistics/english/Casualties.asp?sD=29&sM=09&sY=2000&eD=15&eM=1&eY=2005&filterby=event&oferet_stat=-before#selection-81.1-87.84 [aplūkots 18.03.2025.]; 2006 PLC Elections Results, Central Elections Commission – Palestine. Pieejams: <https://www.elections.ps/tabid/237/language/en-US/Default.aspx> [aplūkots 18.03.2025.]

¹⁶ Lee D. The 2014 Gaza Conflict and the Prohibition against Spreading Terror among the Civilian Population. New Zealand Journal of Public and International Law, 2019, p. 180; Israel and Palestine Events of 2021, Human Rights Watch. Pieejams: <https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/israel-and-palestine> [aplūkots 18.03.2025.]

¹⁷ Zanotti J. Hamas: Background, Current Status, and U. S. Policy. Congressional Research Service, 23.10.2024. Pieejams: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF12549> [aplūkots 18.03.2025.]

Netanjahu (turpmāk – Netanjahu) noteica, ka “Izraēla ir kara stāvoklī”, un zvērēja, ka “‘Hamās’ samaksās pirms tam nepieredzētu cenu”¹⁸. Pastāv uzskats, ka “Hamās” veica arī genocīdu pret izraēliešiem šajā periodā, kamēr viņi bija izlauzušies no Gazas joslas.¹⁹ Izraēla atkaroja visu “Hamās” okupēto teritoriju aptuveni trīs dienu laikā un pēc trīs nedēļu ilgušas gaisa apšaudes sāka sauszemes iebrukumu Gazas joslā 27. oktobrī.²⁰ Tālāk tiks apskatīts, vai un kā Izraēla ir veikusi Genocīda konvencijā minētās darbības. Kā arī vai var noteikt genocīda veikšanas nodomu no Izraēlas puses.

Grupas locekļu nogalināšana ir pirmā darbība. Izraēlas argumentācija ir, ka liels civiliedzīvotāju nāves gadījumu skaits ir tāpēc, ka “Hamās” izmanto dzīvus vairogus,²¹ ko aizliedz Ženēvas konvencijas 1. papildprotokola 51. pants. Tas, vai “Hamās” ir vainīgs dzīvo vairogu izmantošanā, ir strīdīgs jautājums, kas nav starptautiski pierādīts,²² un pat tad, ja tas tā būtu, Izraēlas prettiesisku darbību veikšana un civiliedzīvotāju nogalināšana nav attaisnojama. Fakts ir tāds, ka Gazas josla ir 40 km gara un 11 km plata ļoti blīvi apdzīvota teritorija ar 2,1 miljonu iedzīvotāju.²³ Tas nozīmē, ka Izraēlai jābūt ļoti uzmanīgai, veicot uzbrukumus no gaisa. Lai arī reālistiski šādos apstākļos civiliedzīvotāju zaudējumi var notikt, fakts, ka vismaz 48 000 cilvēku ir gājuši bojā, liek secināt, ka Izraēlas uzbrukumi nav bijuši proporcionāli vēlamajam mērķim – “Hamās” kaujinieku iznīcināšana, jo vairāk nekā puse nogalināto ir bērni, sievietes un sirmgalvj. ²⁴ Turklāt ne visi vīrieši, kas ir nogalināti, ir “Hamās” kaujinieki, tas nozīmē, ka vairāk nekā puse nogalināto ir bijuši civiliedzīvotāji. Vēl ir nepieciešams pieminēt, ka 2024. gada aprīlī, Izraēlas spēkiem atkāpjoties, tika atrasti masu kapi ar vairāk nekā simt upuriem, vairāki bija ar sasiētām rokām,²⁵

¹⁸ McKernan B. Israel and Hamas at war after surprise attacks from Gaza Strip. Pieejams: <https://www.theguardian.com/world/2023/oct/07/hamas-launches-surprise-attack-on-israel-as-palestinian-gunmen-reported-in-south> [aplūkots 18.03.2025.]; Knell Y., Berg R., Gritten D. Israel attack: PM says Israel at war after 250 killed in attack from Gaza. Pieejams: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67036625> [aplūkots 18.03.2025.]

¹⁹ Genocide Emergency Alert: Israel and Gaza, Genocide Watch. Pieejams: <https://www.genocidewatch.com/single-post/genocide-emergency-alert-israel-and-gaza> [aplūkots 18.03.2025.]

²⁰ Kusovac Z. Analysis: Why did it take Israel three days to return to Gaza's boundary? Pieejams: <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/11/analysis-why-did-it-take-israel-three-days-to-return-to-gazas-boundary> [aplūkots 18.03.2025.]; Fabian E. IDF: Infantry troops, tanks entered Gaza for 'localized raids' to clear area of terrorists, locate hostages. Pieejams: https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/idf-infantry-troops-tanks-entered-gaza-for-localized-raids-to-clear-area-of-terrorists-locate-hostages/ [aplūkots 18.03.2025.]; Fabian E. IDF tanks, troops push into Gaza in limited raid ahead of ground offensive. Pieejams: <https://www.timesofisrael.com/idf-tanks-troops-briefly-push-into-gaza-strip-ahead-of-ground-offensive/> [aplūkots 18.03.2025.]

²¹ Hamas-Israel Conflict 2023: Frequently Asked Questions, Israel Ministry of Foreign Affairs, 08.12.2023. Pieejams: <https://www.gov.il/en/pages/swords-of-iron-faq-6-dec-2023> [aplūkots 19.03.2025.]

²² Merriam J. J. Israeli Targeting: A Legal Appraisal. Naval War College Review, Vol. 68, No. 4 (Autumn 2015), p. 24.; Elgindy K., Lurie-Pardes E. Human shields or shielding Israel from accountability? Middle East Institute, pp. 2–3; Israel/Gaza conflict: Questions and Answers. Amnesty International. Pieejams: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2014/07/israelgaza-conflict-questions-and-answers/> [aplūkots 19.03.2025.]

²³ How big is Gaza? Anera. Pieejams: <https://www.anera.org/how-big-is-gaza/> [aplūkots 19.03.2025.]; The Gaza Strip: Tiny, cramped and as densely populated as London, AP News. Pieejams: <https://apnews.com/article/israel-gaza-hamas-war-90e02d26420b8fe3157f73c256f9ed6a> [aplūkots 19.03.2025.]

²⁴ Reported impact snapshot | Gaza Strip (18 March 2025), OCHA. Pieejams: <https://www.ochaopt.org/content/reported-impact-snapshot-gaza-strip-18-march-2025> [aplūkots 24.03.2025.]

²⁵ Mass graves in Gaza show victims' hands were tied, says UN rights office. UN News. Pieejams: <https://news.un.org/en/story/2024/04/1148876> [aplūkots 19.03.2025.]

kas liek secināt par plānotām Izraēlas darbībām. Paralēli tam ir atrasti arī vairāki citi pirms tam nezināmi masu kapi, kur paši palestīnieši ir aprakuši savus mirušos kopš kara sākuma.²⁶

Nākamā darbība ir nopietnu miesas bojājumu nodarīšana vai garīga kaitējuma radīšana. Vairāk nekā 112 000 palestīniešu ir ievainoti, tie ir aptuveni 5 % no Gazas joslas pirmskara populācijas. Aptuveni 25 % no viņiem ir nepieciešama ilgtermiņa rehabilitācija, kas iekļauj vismaz 3000–4000 amputāciju. Apmēram 2000 ir apdegumu un 2000 muguras un smadzeņu bojājumu upuri.²⁷ Ir arī informācija, ka kara sākumā Izraēla ir izmantojusi baltā fosfora municiju. Lai arī Izraēlas sakarā tas nav aizliegts ierocis, tas tāpat ir nežēlīgs. Tas upurim rada smagus apdegumus, var arī nogalināt vai atstāt paliekošu fizisku un arī garīgu kaitējumu.²⁸ Izraēla gadiem ilgi piemēro tā saucamo administratīvo aizturēšanu, kurā palestīnieši tiek turēti bez juridiskās palīdzības, laika ierobežojuma vai pat skaidra iemesla, turot visu slepenībā.²⁹ Kopš kara sākuma sagūstīto cilvēku skaits (lielākoties no Rietumkrasta, kaut ir arī cilvēki, kas sagūstīti no Gazas joslas) ir palielinājies. Daudzi no tiem ir cietuši no dažādu veidu miesas bojājumiem, kas arī ir redzams Izraēlas izdotajos gūstekņos pēc 2025. gada janvāra.³⁰ Seksuālā vardarbība arī ir izplatīta pret abu dzimumu pārstāvjiem, kas cieš no izvarošanām un citiem dzimumnoziegumiem.³¹

Tiša tādu dzīves apstākļu radīšana šādai grupai, kas aprēķināta, lai to pilnīgi vai daļēji fiziski iznīcinātu, ir nākamā darbība, kas tiek saukta arī par “lēno nāvi”.³² Pie šīs kategorijas būtu pieskaitāmas masveida izdzīšana no mājām, mērdešana badā un medicīniskās aprūpes trūkums.³³ Gazas josla jau pirms kara bija gadiem ilgi turēta

²⁶ Amid the ongoing genocide, Euro-Med Monitor documents the most prominent mass graves in Gaza. Euro-Med Human Rights Monitor. Pieejams: <https://euromedmonitor.org/en/article/6472/Amid-the-ongoing-genocide,-Euro-Med-Monitor-documents-the-most-prominent-mass-graves-in-Gaza> [aplūkots 19.03.2025.]

²⁷ Estimating Trauma Rehabilitation Needs in Gaza using Injury Data from Emergency Medical Teams. World Health Organization, 30.07.2024.

²⁸ Questions and Answers on Israel's Use of White Phosphorus in Gaza and Lebanon. Human Rights Watch. Pieejams: <https://www.hrw.org/news/2023/10/12/questions-and-answers-israels-use-white-phosphorus-gaza-and-lebanon#one> [aplūkots 20.03.2025.]

²⁹ Lentin R. Palestine / Israel and State Criminality: Exception, Settler Colonialism and Racialization. State Crime Journal, Vol. 5, No. 1, Palestine, Palestinians and Israel's State Criminality, pp. 32–33.

³⁰ Systemic torture and inhumane treatment of Palestinian detainees in Israeli prison facilities since October 7, 2023. Adalah – The Legal Center for Arab Minority Rights in Israel, pp. 4–7; “Grave for the Living”: The health status of Palestinian prisoners recently released from Israeli jails indicates their systematic malnutrition and torture. Euro-Med Human Rights Monitor. Pieejams: <https://euromedmonitor.org/en/article/6608/%22Grave-for-the-Living%22:-The-health-status-of-Palestinian-prisoners-recently-released-from-Israeli-jails-indicates-their-systematic-malnutrition-and-torture> [aplūkots 20.03.2025.]

³¹ “More than a human can bear”: Israel's systematic use of sexual, reproductive and other forms of gender-based violence since 7 October 2023. Human Rights Council, 13.05.2025. A/HRC/58/CRP.6, pp. 19–29.

³² Satzger H. International and European Criminal Law. Oxford: Hart Publishing, 2012, p. 252; Cassese A., Gaeta P., Baig L., Fan M., Gosnell C., Whiting A. Cassese's International Criminal Law. Oxford: Oxford University Press, 2013, p. 116; Tams C. J., Berster L., Schiffbauer B., Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide: A Commentary. Oxford: Hart Publishing, 2014, p. 121.

³³ ICTR 21.05.1999. spriedums lietā “The Prosecutor v. Clement Kayishema and Obed Ruzindana” (lietas Nr. ICTR-95-1-T), paras. 114–116; ICTY 01.09.2004. spriedums lietā “Prosecutor v. Radoslav Brdanić” (lietas Nr. IT-99-36-T), para. 691.

blokadē, kas negatīvi ietekmēja populāciju,³⁴ bet pēc 2023. gada 7. oktobra situācija ir pasliktinājusies vēl vairāk. Kopš kara sākuma apgāde ar pārtiku ir bijusi kritiska, un, lai arī pilna mēroga masveida bads nav iestājies, tomēr tūkstošiem palestīniešu kara laikā ir cietuši no nepietiekama uztura.³⁵ Pēc 2025. gada janvāra pamiera situācija uzlabojās, tomēr darba autors uzskata, ka karadarbības atsākšana martā to noteikti atkal pasliktināja.³⁶ No 36 slimnīcām tikai 16 daļēji funkcionē. Lielākā no tām bija Al-Šifa slimnīca, kura tika iznīcināta 2024. gada aprīlī. Izraēla apsūdzēja “Hamās” Al-Šifa slimnīcas izmantošanā militāriem mērķiem, kas ir kara noziegums, bet tas nav bijis pierādīts.³⁷ Slimnīcas aizsargā Ženēvas konvencija, un 1. papildprotokola 13. pants atļauj limitētu slimnīcu bruņotu apsardzību. 2024. gada decembrī gandrīz 69 % ēku ir iznīcinātas vai bojātas, un lielākā daļa populācijas (vismaz 1,9 miljoni) bija valsts iekšienē pārvietotās personas (*internally displaced person*) statusā 2024. gada vasarā. Lai arī vairāki simti tūkstoši 2025. gada janvārī devās atpakaļ mājās, kā jau minēts, lielākā daļa Gazas ir smagi cietusi, un ar Izraēlas militāro darbību atsākšanu martā ir ticis pavēlēts ieņemt vairāk teritoriju un izdzīt civiliedzīvotājus, kā arī marta sākumā Izraēla ir bloķējusi pārtikas, degvielas un medicīnas preču piegādi.³⁸ Starptautiskā tiesa jau 2023. gada martā atzina nepieciešamību nodrošināt šīs lietas, un Starptautiskā krimināltiesa izdeva aresta orderus Netanjaham un bijušajam aizsardzības ministram Joavam Gallantam (turpmāk – Gallants) daļēji tieši par iepriekš minēto darbību veikšanu, tikai neklasificējot šīs darbības kā genocīdu.³⁹

Pasākumu ieviešana, kuru mērķis ir novērst bērnu dzimšanu šādā grupā, ir nākamā darbība, kas tiks apskatīta. Ženēvas konvencijas 16. pants noteic, ka grūtnieces ir īpašas aizsardzības un respektēšanas objekti. Iepriekš minētie uzbrukumi slimnīcām ir arī negatīvi ietekmējuši reproduktīvās veselības aprūpes iespējas

³⁴ Suffocation and Isolation 17 Years of Israeli Blockade on Gaza. Euro-Med Human Rights Monitor. Pieejams: <https://euromedmonitor.org/en/gaza> [aplūkots 21.03.2025.]

³⁵ Gaza Strip: Acute Food Insecurity Situation for September–October 2024 and Projection for November 2024–April 2025. Integrated Food Security Phase Classification. Pieejams: <https://www.ipcinfo.org/ipc-country-analysis/details-map/en/c/1157986/?iso3=PSE> [aplūkots 21.03.2025.]

³⁶ Earlier food security gains in Gaza at risk; food insecurity concerns grow in West Bank. World Food Programme, 14.03.2025. Pieejams: <https://www.wfp.org/news/earlier-food-security-gains-gaza-risk-food-insecurity-concerns-grow-west-bank> [aplūkots 21.03.2025.]; Graham-Harrison E. Netanyahu banks on political dividends as he restarts Gaza war. The Guardian, 18.03.2025. Pieejams: <https://www.theguardian.com/world/2025/mar/18/netanyahu-banks-on-political-dividends-as-he-restarts-gaza-war-israel> [aplūkots 21.03.2025.]

³⁷ Thematic Report Attacks on hospitals during the escalation of hostilities in Gaza (7 October 2023–30 June 2024). UN Human Rights Office of the High Commissioner, 31.12.2024; ‘Hospitals have become battlegrounds’: Gaza’s health system on brink of collapse. UN News, 03.01.2025. Pieejams: <https://news.un.org/en/story/2025/01/1158741> [aplūkots 21.03.2025.]

³⁸ Gaza’s destruction in numbers. France 24, 16.01.2025. Pieejams: <https://www.france24.com/en/live-news/20250116-gaza-s-destruction-in-numbers> [aplūkots 21.03.2025.]; UNRWA Situation Report #118 on the situation in the Gaza Strip and the West Bank, including East Jerusalem. UNRWA, 05.07.2024. Pieejams: <https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-118-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-jerusalem> [aplūkots 21.03.2025.]; Wertheimer T. Israel orders army to ‘seize additional territories’ in Gaza. BBC, 21.03.2025. Pieejams: <https://www.bbc.com/news/articles/clj5vq4wnwo> [aplūkots 21.03.2025.]

³⁹ ANO ST 28.03.2024. lēmums lietā “Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel)”, paras. 38–46; Situation in the State of Palestine: ICC Pre-Trial Chamber I rejects the State of Israel’s challenges to jurisdiction and issues warrants of arrest for Benjamin Netanyahu and Yoav Gallant. Pieejams: <https://www.icc-cpi.int/news/situation-state-palestine-icc-pre-trial-chamber-i-rejects-state-israels-challenges> [aplūkots 21.03.2025.]

aptuveni 540 000 sieviešu un meiteņu reproduktīvā vecumā. Daudzas dzemdē mājās, kas nav tik droši, jo nav citu iespēju. Pārtikas un ūdens trūkums ir novedis pie tā, ka 2024. gada jūnijā 55 % sieviešu laktācijas periodā veselības problēmas traucēja barot zīdaiņus ar krūti, kamēr 99 % bija grūtības ar mātes piena veidošanos, kas arī ietekmē bērnu izdzīvošanu un augšanu.⁴⁰ Spontānie aborti kopš kara sākuma ir auguši par 300 %.⁴¹ Grūtniecēm vai tikko dzemdējušām sievietēm nereti ir jāpārvietojas kājām, pat nesot smagumus. Ir izteiktas vēlmes vairāk vispār nedzemdēt, lai neatkārtotos pieredzētais, kas arī ir viens no šīs darbības mērķiem.⁴²

Bērnu nodošana spaidu kārtā no palestīniešu grupas uz izraēliešu grupu arī ir novērota,⁴³ bet no visām piecām genocīda darbībām tā ir manāma vismazāk. Tas izskaidrojams ar to, ka no Izraēlas puses nav izteiktas vēlmes uzņemt Palestīnas bērnus un izaudzināt viņus par izraēliešiem.

Kaut arī genocīda objektīvie kritēriji ir pietiekami dokumentēti un nevajadzētu tos apšaubīt, tas, kas noteiks, vai ir ticis veikts genocīds, ir tieši subjektīvā puse jeb nodoms. Šajā gadījumā tiks minēti vairāki Izraēlas amatpersonu izteicieni korelācijā ar veiktajām darbībām.

Populāri ir izmantot Bībeli, lai attaisnotu savas darbības. Netanjahu dienā, kad Izraēla sāka sauszemes uzbrukumu Gazā, publiskā uzrunā teica: “[...] jums jāatceras, ko Amaleks ir nodarījis jums, saka mūsu svētā Bībele. Un mēs atceramies.”⁴⁴ Pirmajā Samuēla grāmatā 15:3 pantā Dievs pavēl: “Tādēļ ej tagad un sakauj Amaleku, iznīcini itin visu līdz pēdējam, kas vien tam pieder! Nesaudzē neviena no viņiem pašiem, nedz arī kaut ko no viņa kustoņiem: liec, lai aiziet nāvē gan visi vīri un sievas, gan bērni un zīdaiņi...” Netanjahu tajā pašā runā arī pieminēja Jozu, kurš vadīja Izraēla tautu iekarot Kānaāna zemi, iznīcinot vairākas pilsētas un to populācijas, pārdaļot zemi starp Izraēla ciltīm. Tās ir darbības, kuras dažreiz arī tiek sauktas par genocīdu pēc rakstura.⁴⁵ Izraēlas karavīrs salīdzināja Izraēlas bruņoto spēku darbības pilsētā Beithanunā ar Pirmās Mozus grāmatas 34. nodaļas notikumiem, kuros brāļi Simeons un Levijs, lai atrietos par māsas nolaupīšanu un izvarošanu, iegāja pilsētā un apkāva tās pilsētas vīriešus, un izlaupīja to, paverdzinot sievietes un bērnus, minot, ka to

⁴⁰ “More than a human can bear”: Israel’s systematic use of sexual, reproductive and other forms of gender-based violence since 7 October 2023. Human Rights Council, 13.05.2025. A/HRC/58/CRP.6, pp. 11–19.

⁴¹ Press Release: Gaza nine months on, pregnant women carry the burden of conflict. Pieejams: <https://www.ippf.org/media-center/press-release-gaza-nine-months-pregnant-women-carry-burden-conflict> [aplūkots 22.03.2025.]

⁴² Israel’s Measures Intended to Prevent Births within Gaza Strip, PCHR. Pieejams: <https://pchrgaza.org/wp-content/uploads/2024/03/Israels-Measures-intended-to-Prevent-Births-within-Gaza-Strip-1.pdf> [aplūkots 22.05.2025.]; ICTR 02.09.1998. spriedums lietā “The Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu” (lietas Nr. ICTR-96-4-T), para. 508.

⁴³ Fate of baby and other Palestinian children is unknown after Israeli army forcibly transfers them out of Gaza Strip. Euro-Med Human Rights Monitor, 02.01.2024. Pieejams: <https://euromedmonitor.org/en/article/6074/Fate-of-baby-and-other-Palestinian-children-is-unknown-after-Israeli-army-forcibly-transfers-them-out-of-Gaza-Strip> [aplūkots 22.03.2025.]

⁴⁴ Israel-Hamas war: ‘We will fight and we will win’, says Benjamin Netanyahu. Sky News, 28.10.2024. Pieejams: <https://news.sky.com/video/israel-hamas-war-we-will-fight-and-we-will-win-says-benjamin-netanyahu-12995212> [aplūkots 23.03.2025.]

⁴⁵ Ilany O. From Divine Commandment to Political Act: The Eighteenth-Century Polemic on the Extermination of the Canaanites. *Journal of the History of Ideas*, Vol. 73, No. 3 (July 2012), p. 461.

pašu viņi izdarīs arī Gazas pilsētā un jebkurā citā pilsētā, kas viņiem pretosies.⁴⁶ Šis stāsts figurē arī kā pamatojums atreibībai, ko Izraēlas karavīri nodara Gazā, lai atreibtos par “Hamās” veiktajiem noziegumiem 7. oktobrī.⁴⁷

Izraēlas prezidents Ichaks Hercogs arī minēja, ka visa palestīniešu nācija ir vainīga. Dahijas doktrīna ir Izraēlas militārā stratēģija, kas noteic, ka ir jārada disproporcionāli lieli zaudējumi ienaidnieka civilajai populācijai kā kolektīvs sods.⁴⁸ Tas skaidri atspoguļojas Gazas karā.

Kara sākumā Gallants teica: “Mēs uzliekam pilnīgu aplenkumu Gazai. Nekādas elektrības, nekāda ēdiena, nekāda ūdens, nekādas gāzes – tas viss ir noslēgts. Mēs cīnāmies ar dzīvniekiem, un mēs attiecīgi rīkosimies.”⁴⁹ Izraēlas finanšu ministrs Bezalels Smotričs teica, ka būtu morāli mērdēt badā 2 miljonus Gazas iedzīvotāju, līdz viņi dabū gūstekņus atpakaļ. Viņš arī ir atbalstījis palestīniešu pārvešanu uz citām valstīm.⁵⁰ Palestīniešu izdzīšanu no Gazas joslas atbalstīja arī ASV prezidents Donalds Tramps. Ir informācija, ka ASV un Izraēla esot piedāvājušas Sudānai pieņemt palestīniešus, kas, ņemot vērā, ka Sudānā notiek pilsoņu karš, kurā tiek pastrādāti noziegumi pret cilvēci un, iespējams, pat genocīds,⁵¹ nozīmē, ka palestīnieši, bēgot no vilka, nonāktu lāča nagos.

Balstoties uz visu iepriekš minēto, darba autora ieskatā, ir pamats uzskatīt, ka saskaņā ar Genocīda konvenciju Izraēla ir veikusi genocīdu Gazas joslā.

Kopsavilkums

1. Genocīds ir noziegums, lai iznīcinātu konkrētas grupas locekļus un grupu kā tādu. Genocīdam kā jebkuram noziegumam ir objektīvie un subjektīvie kritēriji. Lai noteiktu, vai ir ticis veikts genocīds, ir jākonstatē kāda no Genocīda konvencijā minētajām darbībām pret konkrētas kategorijas grupu un tas, vai ir konstatējams nodoms veikt genocīdu.

⁴⁶ Israeli commander says Israel must do to Gaza what biblical Simeon and Levi did in Nablus. Middle East Monitor. Pieejams: <https://www.middleeastmonitor.com/20231220-israeli-commander-says-israel-must-do-to-gaza-what-biblical-simeon-and-levi-did-in-nablus/> [aplūkots 23.03.2025.]

⁴⁷ “More than a human can bear”: Israel’s systematic use of sexual, reproductive and other forms of gender-based violence since 7 October 2023. Human Rights Council, 13.05.2025. A/HRC/58/CRP.6, p. 19.

⁴⁸ Omaar R. Israeli president Isaac Herzog says Gazans could have risen up to fight ‘evil’ Hamas. Pieejams: <https://www.itv.com/news/2023-10-13/israeli-president-says-gazans-could-have-risen-up-to-fight-hamas> [aplūkots 23.03.2025.]; I. Khalidi R. From the Editor: The Dahiya Doctrine, Proportionality, and War Crimes. Journal of Palestine Studies, Vol. 44, No. 1, pp. 5–13.

⁴⁹ Israel-Palestine war: ‘We are fighting human animals’, Israeli defence minister says. Middle East Eye. Pieejams: <https://www.middleeasteye.net/news/israel-palestine-war-fighting-human-animals-defence-minister> [aplūkots 23.03.2025.]

⁵⁰ Karni D. Israeli minister says it may be ‘moral’ to starve 2 million Gazans, but ‘no one in the world would let us’. CNN. Pieejams: <https://edition.cnn.com/2024/08/06/middleeast/israeli-minister-smotrich-starve-gazans-intl/index.html> [aplūkots 23.03.2025.]; Shuham M. Israeli Officials’ Calls For ‘Voluntary’ Migration Of Palestinians Alarm Human Rights Experts. Huffpost. Pieejams: https://www.huffingtonpost.co.uk/entry/calls-for-voluntary-gaza-migration-alarm-human-rights-experts_uk_65965f78e4b0f27b6e365382 [aplūkots 23.03.2025.]

⁵¹ Federman J., Lee M., Magdy S. AP Exclusive: US and Israel look to Africa for moving Palestinians uprooted from Gaza. AP News. Pieejams: <https://apnews.com/article/israel-palestinians-gaza-trump-somaliland-sudan-somalia-575e03aaa0c487bae2fbadfdef8f5ca3> [aplūkots 23.03.2025.]

2. Izraēlas pirmsākumi ir meklējami cionisma kustībā 19. gs. beigās, kas kulminējās ar Izraēlas proklamēšanu, kuras rezultātā notika masveida palestīniešu izdzīšana no viņu mājām un turpinājās vairākos karos ar Izraēlas arābu kaimiņiem. Rezultātā visa Palestīnas teritorija ir nokļuvusi Izraēlas pilnā vai daļējā kontrolē, kas kopā ar Izraēlas dažādajām prettiesiskajām un kaitīgajām darbībām ir rezultējies būtiskā palestīniešu tiesību aizskārumā.
3. Pēc “Hamās” nežēlīgā uzbrukuma Izraēla ir veikusi darbības, kuras ir bijušas vērstas pret palestīniešiem un kuras atbilst genocīda darbībām. Izraēlas darbību raksturs un valsts amatpersonu izteikumi liek secināt par nodomu veikt genocīdu pret palestīniešiem.